

POSTAWY I ZACHOWANIA MIESZKAŃCÓW WARMII I MAZUR WOBEK KWESTII ZWIĄZANYCH Z OCHRONĄ ŚRODOWISKA

Celem opracowania była próba odpowiedzi na pytanie, czy opinie i przekonania dotyczące kwestii związanych z ochroną środowiska przekładają się na zachowania proekologiczne. Badania przeprowadzono wśród 776 mieszkańców Warmii i Mazur. Zastosowano: 1) nieprobabilistyczny, według wygody, dobór próby badanej, 2) technikę wywiadu bezpośredniego. Kwestionariusz wywiadu został opracowany na podstawie przeprowadzonych wcześniej zogniskowanych wywiadów grupowych.

Okolo 90% badanych miało poczucie odpowiedzialności za środowisko. Tyle samo respondentów twierdziło, że każde gospodarstwo domowe powinno prowadzić selektywną zbiórkę odpadów. Pozostałe osoby wyrażały głównie obojętność na kwestie związane z segregowaniem odpadów. Stwierdzono, że 47% ankietowanych nie jest skłonnych poświęcić wolnego czasu na działania na rzecz środowiska naturalnego. Okolo 85% badanych bardzo rzadko lub nigdy nie angażowało się w akcje na rzecz ochrony środowiska. Natomiast okolo 60% wskazało, że nigdy lub rzadko segreguje odpady oraz „nie oddaje makulatury do odzysku”. Ponad 37% respondentów deklarowało, że nie wymienia żarówek na energooszczędne. Badania wykazały, że istnieje segment respondentów, który odczuwa satysfakcję ze swojego indywidualnego wkładu w tworzenie ładu i porządku w ochronę środowiska.

Słowa kluczowe: konsument, ekologia, zbiórka odpadów.

WSTĘP

Konsumenci podejmując decyzje o zakupie wybranych towarów lub usług, a także wykonując określone działania w życiu codziennym, każdorazowo realizują mniej lub bardziej zrównoważony model konsumpcji. Każdy zakup ma swoje konsekwencje etyczne, społeczne, zużywa zasoby i produkuje odpady [4]. Konsument, decydując się na realizowanie zrównoważonego stylu życia, angażuje się w coraz bardziej złożony proces decyzyjny. Te codzienne decyzje dotyczące praktycznych rozwiązań ekologicznych lub etycznych, często wymagają wypracowania kompromisu pomiędzy sprzecznymi problemami i doprowadzają do „motywacyjnej i praktycznej złożoności zrównoważonej konsumpcji zielonej” [2].

Edukacja związana z kształtowaniem pozytywnych postaw i zachowań proekologicznych nabiera fundamentalnego znaczenia wobec działań związanych z minimalizacją zagrożeń środowiska. W kształtowaniu postaw istotne znaczenie przypada środowisku – otoczeniu społecznemu człowieka. Dowiedziono również, że niektóre postawy są związane z bazą genetyczną człowieka, z jego temperamentem oraz osobowością. Z materiałów opublikowanych w źródłach wtórnych

wynika, że w społeczeństwie daje się zaobserwować odmienne przekonania na temat selektywnej zbiórki odpadów. Problematyka ta bywa zarówno bagatelizowana w różnych wymiarach oraz postrzegana przez pryzmat utraty czasu, jak i postrzegana pozytywnie [3].

Złożoność problematyki zrównoważonej konsumpcji skłania więc do podejmowania badań, których przedmiotem są zachowania konsumentów, mające wpływ na środowisko naturalne. Wyniki takich badań stały się podstawą do poszukiwania odpowiedzi na pytanie, czy opinie i przekonania dotyczące kwestii związanych z ochroną środowiska przekładają się na zachowania proekologiczne mieszkańców Warmii i Mazur, co jest celem niniejszego artykułu.

1. METODYKA BADAŃ

Badania przeprowadzono wśród 776 mieszkańców Warmii i Mazur w 2013 roku. Dobór respondentów do badania był nieprobabilistyczny, według wygody. Zastosowano metodę pomiaru sondażowego, technikę bezpośrednią. Narzędziem badawczym był kwestionariusz wywiadu, w którym zamieszczono bloki tematyczne odnoszące się do świadomości zagrożeń środowiskowych, opinii, przekonań i zachowań wobec działań związanych z ochroną środowiska. Użyte w kwestionariuszu twierdzenia były opracowane na podstawie przeprowadzonych wcześniej zogniskowanych wywiadów grupowych.

2. WYNIKI BADAŃ

2.1. Postawy konsumentów wobec działań związanych z ochroną środowiska

Przeprowadzone badania dowiodły, że mieszkańcy Warmii i Mazur w największym stopniu (ponad 90% wskazań) upatrywali zagrożeń środowiskowych w spalinach oraz zakładach przemysłowych (tab. 1). Ponadto ankietowani wskazywali nawozy sztuczne (87,75%), szkodliwe promieniowanie (87,24%), azbest (86,59%), odpady komunalne (85,57%), środki czystości (83,24%) oraz zanieczyszczenia produkowane zagranicą (78,21%), jako potencjalne źródła zagrożeń dla środowiska.

Tabela 1. Świadomość zagrożeń środowiskowych wśród badanych*Table 1. Respondents awareness of environmental risks*

Czynniki	% wskazań „trochę tak, tak i zdecydowanie tak”	% wskazań „trochę nie, nie i zdecydowanie nie”
Spaliny	94,06	5,94
Zakłady przemysłowe	95,23	4,77
Środki czystości	83,24	16,76
Odpady komunalne	85,57	14,43
Azbest	86,59	13,41
Zagrożenia promieniowaniem	87,24	12,76
Zanieczyszczenia produkowane zagranicą	78,21	21,79
Nawozy sztuczne	87,75	12,25

W dalszej części badań starano się zidentyfikować postawy respondentów wobec kwestii związanych z ochroną środowiska naturalnego. Około 90% badanych miało poczucie odpowiedzialności za środowisko. Tyle samo respondentów twierdziło, że każde gospodarstwo domowe powinno prowadzić selektywną zbiórkę odpadów (tab. 2). Pozostałe osoby (10,44%) prezentowały negatywne postawy wobec selektywnej zbiórki odpadów. Stwierdzono, że 47% ankietowanych nie interesuje się zagadnieniami związanymi z zagrożeniami środowiska naturalnego.

Tabela 2. Postawy proekologiczne badanych*Table 2. Ecological attitudes of respondents*

Twierdzenia	% wskazań „trochę tak, tak i zdecydowanie tak”	% wskazań „trochę nie, nie i zdecydowanie nie”
Jestem odpowiedzialny za środowisko	89,80	10,20
Interesuję się zagadnieniami związanymi z zagrożeniami środowiska	52,82	47,18
Uważam, że akcje zmierzające do zmniejszenia natężenia ruchu w mieście, np. „Wybierz autobus zamiast samochodu”, są potrzebne	84,79	15,21
Każde gospodarstwo domowe powinno prowadzić selektywną zbiórkę odpadów	89,56	10,44

2.2. Proekologiczne zachowania konsumentów

Zachowania proekologiczne konsumentów przejawiają się w różnych obszarach ich aktywności. Jednym z miejsc, w którym ważna jest dbałość o środowisko, jest gospodarstwo domowe [1]. Widać to szczególnie w działaniach związanych z wytwarzaniem odpadów i zużyciem energii. Wyniki badań własnych

pokazały, że około 60% badanych nigdy lub rzadko segreguje odpady oraz „nie oddaje makulatury do odzysku”. Ponad 37% respondentów deklaruowało, że nie wymienia żarówek na energooszczędne, a co czwarty badany, wychodząc z pokoju, zawsze wyłącza światło (tab. 3).

Ważnym obszarem aktywności konsumenckiej o charakterze proekologicznym są także działania realizowane poza gospodarstwem domowym. Z odpowiedzi badanych wynika, że ponad 67% z nich na zakupy chodzi z własną torbą, natomiast ponad 70% badanych przy zakupach nie zwraca uwagi na opakowania przyjazne środowisku. Zaledwie co trzeci respondent zwraca uwagę na znaki ekologiczne na opakowaniach produktów. Około 85% badanych bardzo rzadko lub nigdy nie angażowało się w akcje na rzecz ochrony środowiska.

Tabela 3. Proekologiczne zachowania badanych

Table 3. Pro-environmental behaviours of respondents

Twierdzenia	% odpowiedzi „często i bardzo często”	% odpowiedzi „nigdy, bardzo rzadko i rzadko
Na zakupy chodzę z kupioną wcześniej siatką/torbą/reklamówką	67,27	32,73
Angażuję się w akcje związane z ochroną środowiska	15,19	84,81
Prowadzę selektywną zbiórkę odpadów	40,87	59,13
Zwracam uwagę na znaki ekologiczne/związane z recyklingiem na opakowaniach produktów	34,15	65,85
Oddaję makulaturę do odzysku (papier wrzucam do oznakowanych pojemników)	40,33	59,67
Zmywam naczynia w misce, a nie pod bieżącą wodą	30,54	69,46
Przy zakupach zwracam uwagę na opakowania przyjazne środowisku	27,70	72,30
Unikam zakupu jednorazówek (talerzy, kubków, reklamówek)	54,24	45,76
Segreguję odpady i oddaję je do odzysku	39,05	60,95
Kupuję napoje w opakowaniach możliwych do odzysku	39,69	60,31
Unikam zakupu opakowań wykonanych z plastiku	27,96	72,04
Wymienię/wymieniłam żarówki na energooszczędne	62,37	37,63
Wychodząc z pokoju, zawsze wyłączam światło	73,45	26,55
Gdy mam do wyboru, staram się kupować sprzęt energooszczędny, nawet gdy jest droższy	63,79	36,21
Oddaję butelki szklane do punktów skupu	38,53	61,47
Staram się składać (zginać) opakowania kartonowe miażdżąc puszki przed wyrzuceniem tak, aby zajmowały jak najmniej miejsca	83,12	16,88

PODSUMOWANIE

Pomimo pozytywnych postaw konsumentów wobec kwestii związanych z ochroną środowiska i wzrostu ich zainteresowania tym tematem, nie znajduje to odzwierciedlenia w ich zachowaniach. Przeprowadzone badania pokazały, że zdecydowana większość badanych miała poczucie odpowiedzialności za stan środowiska oraz twierdziła, że każde gospodarstwo domowe powinno prowadzić selektywną zbiórkę odpadów, pozytywnie oceniała również słuszność prowadzonych akcji na rzecz ochrony środowiska. Niemniej jednak generalnie świadomość ekologiczna ogółu badanych respondentów nie przekłada się na zachowania proekologiczne w życiu codziennym. Segment respondentów, który wnosi indywidualny wkład w tworzenie ładu i porządku oraz praktykuje działania związane z ochroną środowiska, był nieliczny.

LITERATURA

1. Janoś-Kresło M., *Proekologiczne zachowania polskich konsumentów*, „Handel Wewnętrzny”, styczeń – luty 2013, s. 61–70.
2. Moisander J., *Motivational complexity of green consumerism*, *International Journal of Consumer Studies*, 2007, 31(4), s. 404–409.
3. Rutkowska-Piontek A., *Kształtowanie pozytywnych postaw i zachowań wobec selektywnej zbiórki odpadów*, www.fe.org.pl/.../PSYCHOLOGIA%20SEGREGACJI%20SMIECI.doc, (dostęp: 25.03.2014).
4. Young W., Hwang K., McDonald S., Oates C.J. *Sustainable Consumption: Green Consumer Behaviour when Purchasing Products*, *Sustainable Development*, 2010, 18, s. 20–31.

ATTITUDES AND BEHAVIOUR OF WARMIA AND MAZURY RESIDENTS TOWARDS ISSUES RELATED TO ENVIRONMENTAL PROTECTION

Summary

The aim of the study was to answer the question whether individuals' opinions and beliefs influence their ecological behavior. The research was conducted among 776 residents of Warmia and Mazury. Non-probability convenience sample and direct interview technique were used. The interview questionnaire was developed based on previously conducted focus groups. About 90% of respondents share a sense of responsibility for the environment. The same amount of respondents said that every household should participate in selective waste collection. The others predominantly expressed indifference to waste collection. It was found that 47% of respondents were not willing to spend their free time to environment protection. About 85% of respondents rarely

or never engaged in actions to protect the environment. However, approximately 60% indicated that they never or rarely separate waste and "waste paper". More than 37% of the respondents declared that they were not exchanging light bulbs for energy-efficient. Studies have shown that there is a segment of respondents who felt satisfied with their individual contribution to the environment protection.

Keywords: *consumer, ecology, waste collection.*